

NATURFREDNING I GRØNLAND - STATUS OG FREMTIDSPERSPEKTIVER

Af landinspektør *Peter Lind Jans*

Spørgsmålet om nødvendigheden af naturfredning i Grønland har fra tid til anden været rejst indenfor de sidste 60–70 år. Umiddelbart vil mange måske mene, at det er en absurd tanke, at den tilsyneladende uforstyrrelige natur i et sparsomt befolket og relativt vanskeligt tilgængeligt land af så vældige dimensioner skulle behøve beskyttelse.

Når det alligevel er nærliggende og rimeligt at tage dette spørgsmål op påny, er det ikke blot fordi naturbeskyttelse og miljøbevaring i al almindelighed er kommet i søgelyset, men nok så meget fordi der for Grønlands vedkommende er en række forhold – ikke mindst naturligvis den stærkt accelererede udvikling i retning af et urbaniseret samfund præget af moderne teknik samt de stadigt voksende erhvervsmæssige interesser rettet mod forventede olie- og mineralforekomster – som må nødvendiggøre fornyede overvejelser og en effektiv indsats på dette specielle felt.

Hidtidige naturfredningsbestræbelser.

Naturfredningstanken er opstået nogenlunde samtidig i Grønland og i Danmark, d. v. s. omkring begyndelsen af dette århundrede. I 1914 skrev botanikeren, magister M. P. Porsild¹ om begrebet naturfredning i Grønland, at det „ved første øjekast synes at indeholde en urimelig tanke, da hver indbygger i Vestgrønland har over een kvadratkilometer isfrit kystland til rådighed, og da den danske stat har monopol på besejling og handel her, så at det hele koloniserede område til en vis grad kan opfattes som eet stykke fredet natur. Alligevel har den sparsomme befolkning umiskendelig påvirket både landets og havets dyreliv, i nogle tilfælde stærkere end godt er for befolkningen selv.“

Som det fremgår af de sidste linier, er det ikke mindst nyttehensynet, der er gjort gældende. Det er da også et kendetegn for grønlandsk naturfredning stort set lige til vor tid, at det fremfor andre naturværdier især er det grønlandske dyre- og fugleliv, man har søgt at beskytte og meget ofte med det formål at sikre tilstrækkelige jagt- og fangstmuligheder.

Før Grønlands kolonisation og en egentlig fast bosætning begyndte, var det sæd-vane for befolkningen som jægere og fangere at være på stadig vandring fra fangst-plads til fangstplads. Den frie adgang til jagt og fangst overalt, som var en naturlig følge heraf, er principielt stadig gældende, men i årenes løb er der indført en del be-grænsninger af forskellig art. Det er dog karakteristisk, at der stadig ikke er tale om, at jagtretten er knyttet til nogen form for privat ejendomsret, eller om at visse fangstfelter er forbeholdt bestemte bygder eller byer (bortset fra at der kendes en- kelte eksempler på lokale, oftest uskrevne, traditionsprægede regler om forret til udnyttelsen af visse områder til rensdyrjagt, udsætning af laksegarn etc.).

Generelt er retten til fangst, fiskeri og jagt i land og langs kysterne, såvel af er- hvervsmæssig som af ikke-erhvervsmæssig art, ifølge gældende lovregler² primært forbeholdt danske statsborgere med bopæl i Grønland. Ifølge loven fra 1967² om erhvervsmæssig fangst m. v. i Grønland kan ministeren herudover fastsætte nærmere regler om fredning af visse dyre-, fugle- og fiskearter. Efter ministerens bemyndigelse kan disse regler dog også fastsættes af landsrådet eller for en enkelt kommunes vedkommende evt. af den pågældende kommune. Almindeligvis betragtes frednings- bestemmelser for dyr nu for hele Grønlands vedkommende primært som værende et landsrådsanliggende. Reglerne udarbejdes således med bistand af særlig vildtbiolo- gisk sagkundskab som landsrådsvedtægter, der stadfæstes af ministeren.

Der findes imidlertid også fortrinsvis fra ældre tid et utal af stadig gældende, mere eller mindre lokale fredningsbestemmelser af forskellig oprindelse og af yderst for- skelligartet indhold. Formålet med disse regler har som regel været at sikre de på- gældende arter mulighed for at formere sig og undertiden mulighed for overhovedet at overleve. Undertiden har tilmed ret pudsige nyttehensyn gjort sig gældende. Så- ledes har man på en bestemt lokalitet fredet mågerne, fordi de virkede som en art skraldemænd på stedet. Ligeledes har man et sted fredet fuglene ved kysterne for at undgå, at man under jagten på dem skulle komme til at skræmme sælerne væk.

Det vil imidlertid føre for vidt på dette sted nærmere at redegøre for alle disse fortrinsvis ældre fredningsregler,³ omend de ikke er den mindst interessante del af grønlandsk naturfredning, og omend en samlet oversigt savnes.

Dog skal nævnes, at forholdene i Østgrønland også på dette felt var ret specielle i mange år, idet det udenfor Angmagssalik- og Scoresbysund-området iflg. særlig overenskomst⁴ foruden for danske statsborgere stod frit for norske, engelske og franske statsborgere at gå i land, overvintre, tage grund i benyttelse og drive jagt, fangst og fiskeri „dog ikke på hensynsløs måde, således at der kan opstå fare for udryddelse af sjældne eller nyttige dyrearter såsom moskusoksen og edderfuglen“. Det var især danske og norske statsborgere, som benyttede sig af denne ret, og over- enskomsten gjaldt stadig efter Haag-dommen i 1933 om Danmarks suverænitet,

hvilket vakte megen utilfredshed i danske videnskabelige kredse, da det på grund af uvilje fra norsk side ikke havde været muligt at indføre egentlige fredningsbestemmelser. Således var bl. a. moskusoksen uden egentlig beskyttelse.

Uagtet at både det danske og det norske fangstaktieselskab gik sløjt efter 2. verdenskrig og af prestigegrunde måtte holdes kunstigt oppe ved statstilskud, indstillede nordmændene (som de sidste) først deres fangstvirksomhed i 1959, og overenskomsten med nordmændene blev herefter opsagt i 1967. Siden 1947 er der dog også for denne del af Grønland blevet udstedt fredningsbestemmelser i et vist omfang, fortrinsvis i form af ministerielle bekendtgørelser.⁵

Alt i alt må dyrefredningsbestemmelserne for hele Grønlands vedkommende siges at udgøre et meget broget og uoverskueligt billede, og dette forhold har vel i sig selv været medvirkende til, at der har været visse vanskeligheder gennem årene med at få reglerne effektivt kontrolleret og overholdt, selv om man heller ikke kan se bort fra, at det ikke mindst tidligere undertiden har været vanskeligt at skabe forståelse for sådanne regler hos jægere og fangere, som pr. tradition ikke har været vant til begrænsninger af anden art, end dem naturen byder.

Foruden de talrige dyrefredninger findes der imidlertid tillige enkelte eksempler på egentlige fredninger af landskabsområder, hvor formålet som regel har været at beskytte en bestemt flora eller fauna, som har været truet. Disse fredninger omfatter dog kun relativt begrænsede områder og udgør iøvrigt ligesom dyrefredningerne et broget billede, både hvad angår oprindelse og administrativ sikring.

Den ældste landskabsfredning blev iværksat ved en sysselrådsbeslutning i efteråret 1912 og skyldes et initiativ fra før omtalte magister M. P. Porsild. Fredningen omfatter et område på Disko kaldet Engelskmandens Havn og beliggende vest for Godhavn samt endnu et område ved Godhavn kaldet Østerlien og beliggende ved Københavns Universitets arktiske station.

De to fredninger er væsentligst begrundet med ønsket om at bevare den særligt frodige og mangeartede flora, som takket være forekomsten af varme kilder findes disse steder. For begge områders vedkommende forbydes således bebyggelse, forurening, tørveskær etc., derimod er den almindelige ret til færdsel og jagt ikke indskrænket. Fredningen af Østerlien er siden blevet stadfæstet i en kommunal vedtægt⁶ og er samtidig blevet udvidet til desuden at omfatte en del tilstødende arealer omkring den arktiske station.

Også Grønlands største egentlige skov i Qinguadalen ved fjorden Tasermiut syd for Nanortalik er fredet. Det skete ved en vedtægt, som blev stadfæstet af den daværende, iøvrigt meget naturfredningsinteresserede, landsfoged i Sydgrønland, Knud Oldendow.⁷ Skoven var, ligesom de ifølge ældre beretninger talrige andre skov-

Foto: T. W. Böcher.

*Fra det fredede område Engelskmandens Havn.
I forgrunden et udsnit af den frodige, mangeartede flora, bl. a. en stor kvan.*

områder i Sydgrønland, blevet stærkt reduceret som følge af en omfattende og planløs skovhugst efter det eftertragtede brændsel. Således har Peter Freuchen fortalt,⁸ at da han i 1929 „besøgte den berømte Qinguadal, var de store kæmper faldet. Vi så ingen træer stort over mandshøjde, og de kendte beretninger om folk, der kravler op i træerne i Grønland, er nu en saga blott.“

De ældre fredningsbestemmelser for denne skov er nu blevet afløst af en landsrådsvedtægt,⁹ som forbyder træfældning, jagt og bosættelse og pålægger de lokale fåreholdere at sørge for, at deres får ikke græsser i området. Færdsel og bærplukning er derimod fortsat tilladt.

I foråret 1969 er en landsrådsvedtægt¹⁰ af tilsvarende indhold blevet vedtaget for Klosterdalen, et skovområde af samme art og ligeledes beliggende i Nanortalik kommune. Begge de nævnte vedtægter hjemler bødestraf for overtrædelse.

Man er desuden p. t. ved at gennemføre en reservation til træplantning af et areal grænsende mod Klosterdalen. Nationalmuseet har i forbindelse hermed foreslået forbud mod gravning, stenflytning eller anden aktivitet i eller i nærheden af de på stedet værende ruiner.

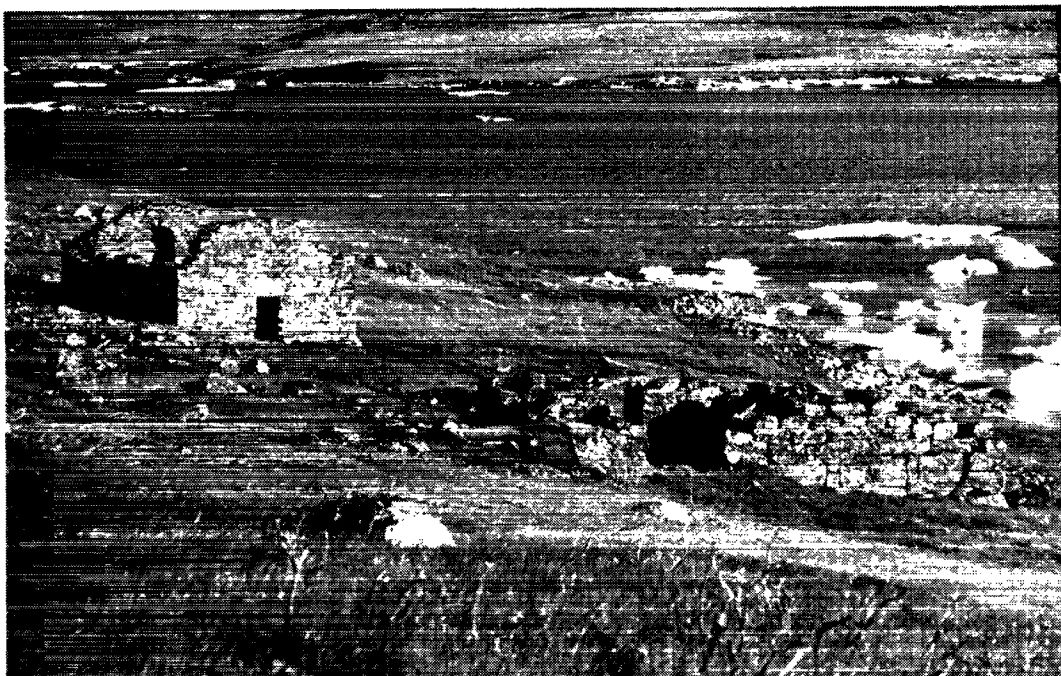
I 1958 blev ved overenskomst mellem danske og amerikanske myndigheder opnået en fredning af to områder omkring to saltsøer beliggende nær Søndre Strømfjord-basen. Fredningsbestemmelserne tager så vidt vides først og fremmest sigte på at undgå, at områderne benyttes som losseplads for konserverdåser og benzintromler etc.

Også i Østgrønland findes et fredet område. Denne fredning er foretaget ved en ministeriel bekendtgørelse¹¹ og omfatter Sandøen i Youngsund mellem Clavering Ø og Wollaston Foreland nær vejstationen Daneborg. Øen og det omgivende vandareal er herved udlagt som et reservat, hvor enhver jagt, fangst, indsamling af æg eller dun samt enhver færdsel er forbudt. Fredningen skyldes især det rige fugleliv, der findes på øen.

I forbindelse med byplanlægningen af de vestgrønlandske byer har man endelig i flere tilfælde søgt at sikre værdifulde bynære arealer mod bebyggelse. Det drejer sig især om kyststrækninger og visse markante højderygge og stenpartier, som traditionelt er yndede udsigtspunkter.

En anden type landskabsfredninger, som ganske vist kun omfatter ret små arealer, er opstået ved, at man har fredet de nærmeste omgivelser omkring en række fortidsminder, eskimo- og nordbobopladser og -grave. Ved regulativer fra 1937 og 1948¹² er således fredet ca. 40 lokaliteter i Vestgrønland¹³ og 2 ved Angmagssalik. På disse områder, som efter fredningens ikrafttræden er blevet afmærket, er det mod bødestraf forbudt at opføre huse, tænde bål, grave og bortfjerne sten og tørv samt at fjerne skeletdele eller gravgods. Der findes endvidere forskrifter om vedligeholdelse af disse fredede områder.

Nok så væsentligt er det dog, at der for hele Grønlands vedkommende findes generelle regler,¹⁴ som skal sikre arkæologisk og etnografisk vigtigt materiale mod tilfældig opgravning og bortfjernelse. Disse regler suppleres yderligere af et gene-

*Kirkeruin i nordboernes Østerbygd.
Hvalsey i Julianehåb kommune.*

Foto: V. Laage.

relt forbud¹⁵ for alle tilrejsende mod indsamling af arkæologisk materiale samt mod udgravninger eller kortlægning.

Bygningsfredning har ganske vist ikke direkte noget med naturfredning at gøre. Dog skal omtales, at Nationalmuseet har udarbejdet en fortegnelse omfattende over et halvt hundrede bygninger: bestyrerboliger, præstegårde, butikbygninger etc. Disse huses bevarelse hviler på en intern aftale mellem GTO og Nationalmuseet. Herudover har man i flere tilfælde i byernes dispositionsplaner taget vidtgående bevaringshensyn til værdifulde bygninger og bymiljøer.

Fredningsproblemer nu og i fremtiden.

Selv om de hidtidige fredningsbestræbelser således stort set må siges at have et noget sporadisk præg, har de utvivlsomt i mange tilfælde gjort god fyldest. Det er derimod et spørgsmål, om de fredninger og de mange yderst forskelligartede fredningsregler, der er opstået gennem årene, er tilstrækkelige i dag, og det er under alle omstændigheder tvivlsomt, om de slår til i fremtiden.

For nøjere at vurdere dette vil det være nærliggende at se lidt nærmere på de væsentligste af de anvendelser, der gøres af grønlandsk territorium i dag:

1. Bebyggelse og anlægsvirksomhed
2. Udvinning af mineralske råstoffer m. v.
3. Landbrug o. lign.
4. Jagt og fangst

og ganske særligt måske den udvikling, der kan ske m. h. t. disse anvendelser, og de problemer af naturfredningsmæssig art, det kan tænkes at medføre.

1. Bebyggelse og anlægsvirksomhed.

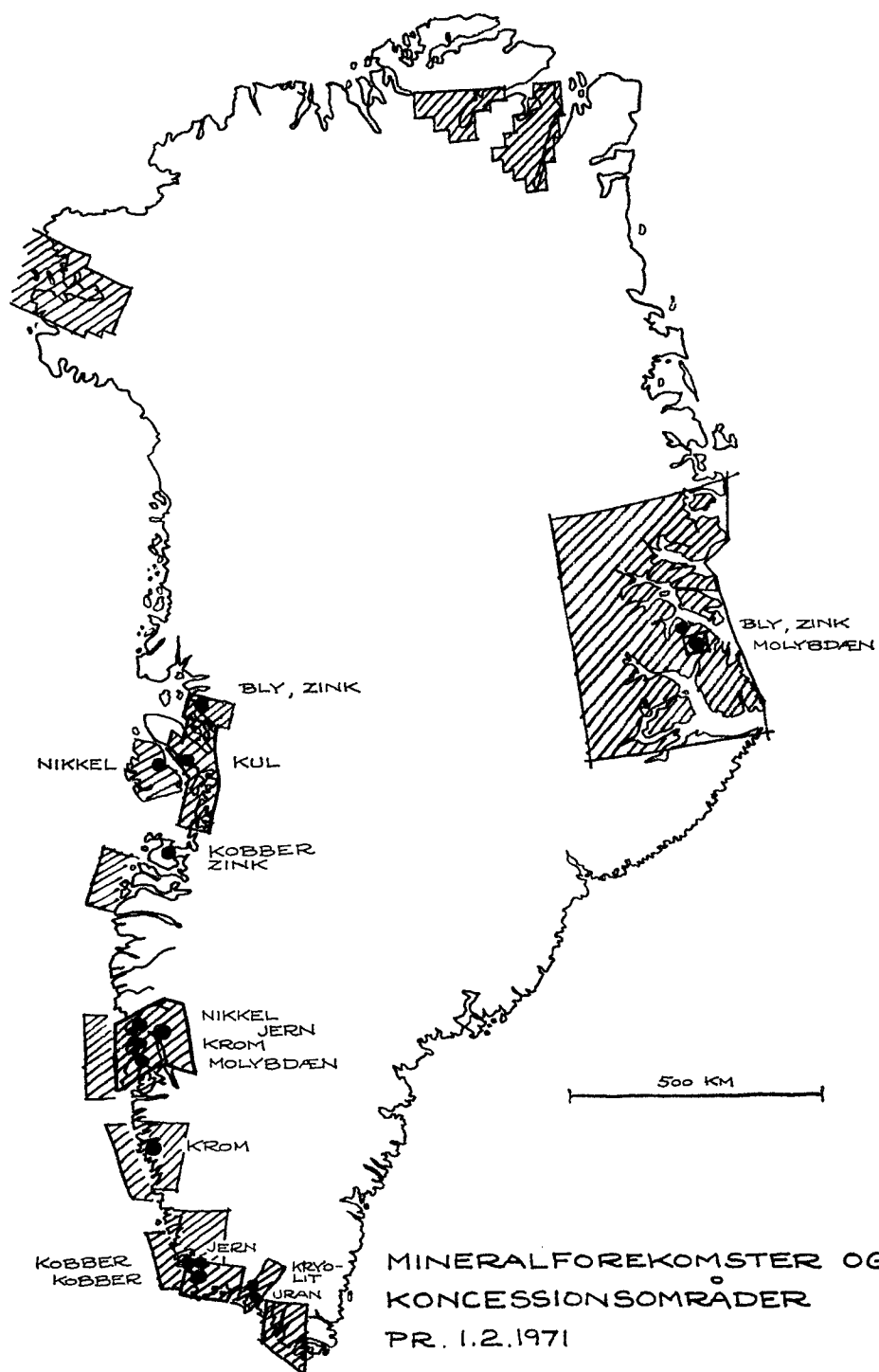
Koncentrationen af alt nyere byggeri i de grønlandske byer har ganske naturligt medført, at Grønlands natur ikke, som det er tilfældet i Danmark, er blevet præget af spredt planløs bebyggelse. Lokalt har problemerne dog været store nok, idet de senere års voldsomme byudvikling i flere tilfælde har medført en ret udtalt landskabelig forringelse af byernes nærmeste omgivelser. Med byudviklingen er også fulgt forureningsproblemer. I flere tilfælde er det gået hårdt ud over byernes vand-søer, og der kendes tilsvarende grelle eksempler på, hvorledes storme og føhnvinde har spredt åbne lossepladser milevidt. Almindelig kendt er det desuden, at engangs-emballager ikke blot præger byerne, men også store dele af deres oplande – ganske særligt er engangsflasken blevet en pestilens.

En egentlig infektion af det åbne landskab forårsaget af en almindelig spredning af bebyggelse som i Danmark er nok ikke nogen overhængende trussel. Dog kan den manglende bygge-, byplan- og fredningslovgivning og specielt det forhold, at det udenfor byerne stort set står enhver dansk statsborger frit for at bygge hvadsomhelst hvor som helst, tænkes at rumme trusler mod Grønlands natur. Dels er der jo allerede nu tegn på, at den hidtil førte politik med koncentration af befolkningen i de store byer ikke nødvendigvis er den eneste saliggørende løsning i fremtiden, dels kan man meget vel forestille sig større offentlige anlæg (kommunikationsanlæg, forsvarsanlæg etc.) placeret udenfor byerne, og endelig vil den ønskede og forventede opblomstring af en egentlig turisme utvivlsomt medføre et betydeligt hytte- og hotelbyggeri m. v. indenfor bestemte områder fortrinsvis naturligvis områder af særlig interesse og naturskønhed.

2. Minedrift og olieboring etc.

Man kan ikke se bort fra, at en evt. kommende storstilet minedrift eller olieudvinding utvivlsomt vil repræsentere meget store trusler mod Grønlands naturværdier.

Den hidtidige minedrift har, omend den i perioder har været forholdsvis givtig, trods alt været af behersket omfang og intensitet, primært på grund af mineralforekomsternes begrænsede omfang og lødighed eller vanskelige tilgængelighed. De helt store sensationelle fund har man endnu til gode. Men der er formentlig stadig grund

MINERALFOREKOMSTER OG KONCESSIONSOMRÅDER PR. 1.2.1971

DESUDEN ER MEDDELT 20 TILLADELSER
TIL FORUNDERSØGELSE

til optimisme. Dels er man fortsat på jagt (i øjeblikket er foruden Grønlands geologiske Undersøgelse ca. 30 forskellige selskaber¹⁶ i gang med forundersøgelser- og efterforskningsvirksomhed), dels kan efterspørgslen efter allerede kendte mineralforekomster hurtigt blive øget, hvis fragtraterne bliver rimeligere, eller hvis den tekniske udvikling medfører, at hidtil kun lidt anvendte grundstoffer bliver anvendelige i højere grad.

Den minedrift, man indtil dato har haft i Grønland, har kun efterladt sig spredte og relativt begrænsede spor i form af åbne kratere, hule skakter og spøgelsesagtige forladte minebyer. Men man må i fremtiden være forberedt på mere moderne og sandsynligvis mere storstilede former for udvindingsteknik. For nogle år siden diskuterede man således mulighederne for ved hjælp af atomladninger at bortsprænge toppen (ca. 150 mill. tons) af det såkaldte Malmbjerg syd for Mestersvig for herved at skaffe sig bekvem adgang til de store molybdæforekomster i bjerget.

Da man i 1968 fandt store olieforekomster i Alaska, fremkaldte det en sand oliefeber, hvis hidtidige kulmination har været bortauktioneringen af 179 parceller på tilsammen 225.000 ha til et beløb af ialt 900 mill. dollars. Denne feber, som også har raset i Canada, har nu så småt bredt sig til grønlandske havområder. I hvert fald har en række olieselskaber rettet søgelyset mod Grønlands kontinentalsokkele, og i løbet af det sidste års tid har godt en halv snes af disse selskaber fået tilladelse efter den grønlandske minelov¹⁷ til forundersøgelser. Det forlyder endvidere, at de første egentlige boreri ventes igang i sommeren 1972.

Fra myndighedernes side er man hidtil gået meget forsigtigt til værks overfor de udenlandske olieselskaber. Man skal nok heller ikke vente et udsalg af Grønlands undergrund i stil med den omtalte auktion i Alaska; på den anden side er det på baggrund af de mange års søgen efter et økonomisk grundlag for Grønlands udvikling nærliggende at tro, at man trods alt vil strække sig ret vidt m. h. t. at imødekomme interessen udefra. Skulle resultaterne af de kommende års undersøgelser give anledning til øget aktivitet m. h. t. olieagt og -udvinding, vil dette i hvert fald kunne betyde store muligheder for det grønlandske erhvervsliv og for danske ingeniør- og handelsselskaber, forudsat man kender sin besøgstid.

Man må gøre sig klart, at der også på dette felt vil blive tale om storstilede og avancerede udvindingsformer bl. a. som følge af de vanskelige naturforhold. Kun få steder kan man på grund af isen anvende traditionelle boreplatforme. Mange steder kan boring måske kun tænkes fra tunneller, anlagt under havbunden fra land, og overalt hvor der skal bores, vil der blive brug for ganske store service- og kommunikationsanlæg i land. Også forureningsfarerne må i denne forbindelse give an-

ledning til omtanke. Fra forskellig side har man bl. a. allerede udtalt bekymring over en fremtidig besejling med supertankere af det isfyldte Davisstræde.

Under alle omstændigheder vil det være nærliggende, at man benytter det pusterum, man endnu har, til opmærksomt at følge udviklingen i Alaska og Canada og lære af de erfaringer, man har gjort i disse områder.

3. Landbrug o. lign.

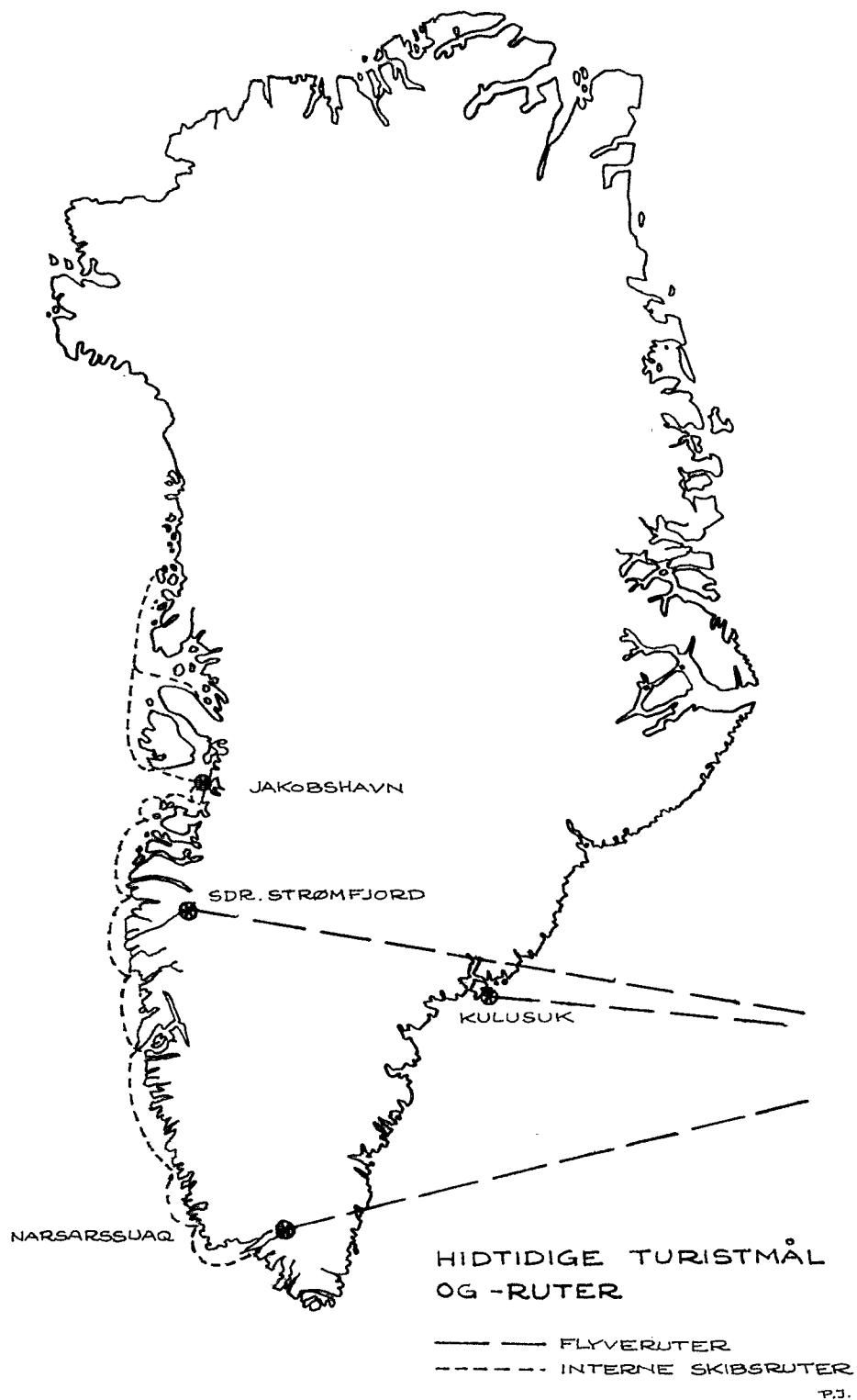
Landbruget i den sydlige del af Vestgrønland har formentlig ikke de helt store udviklingsmuligheder og vil som følge heraf næppe heller kunne give anledning til større fredningsproblemer i fremtiden. Det egentlige kultiverede areal udgør vel i dag ikke engang 100 ha, hvortil kommer fjeldgræsningsarealerne, som ganske vist er væsentlig større. En kultivering af yderligere ca. 500 ha skulle iflg. det jordbrugsfaglige udvalg være mulig, men det vil kræve meget betydelige kultiveringsarbejder. Tilsvarende giver de fjeldgræsningsmuligheder, som findes, ikke grundlag for en væsentlig forøgelse af fårebestanden.

De problemer af fredningsmæssig art, som landbruget hidtil har medført, er bl. a. skader på forskellige nordboruiner i de områder, hvor fåreavlerne har slået sig ned. Nok så væsentligt er det, at fårenes fjeldgræsning i flere tilfælde har forårsaget alvorlige skader på særlige værdifulde vegetationstyper, undertiden tilmed med jordsygning til følge. Fremtidig bør man derfor nok fortsat være opmærksom på de følger, en intensiv fjeldgræsning kan have indenfor bestemte områder.

4. Jagt og fangst.

Som nævnt har man allerede et meget omfattende og kompliceret system af regler, der skal beskytte dyrelivet. Udover at det bl. a. af hensyn til at muliggøre en effektiv kontrol er ønskeligt, at dette system forenkles, er det også fra forskellig side påpeget, at det i fremtiden nok så meget må være de videnskabelige hensyn som egentlige nyttehensyn, der skal varetages. Ikke mindst for de større dyrs vedkommende – isbjørn, moskusokse, hvalros og ren – er det påpeget, at en skærpelse af fredningsreglerne sandsynligvis er nødvendig. Især må man i højere grad søge at beskytte disse dyrs ynglepladser samt vandringsveje og landingspladser for bl. a. at muliggøre indvandring fra andre arktiske områder.

Landets stadig større tilgængelighed for tilrejsende og ikke mindst en voksende strøm af turister taget i videste betydning vil utvivlsomt også medføre problemer af fredningsmæssig art. Turisterne vil også i fremtiden først og fremmest komme for at opleve den grønlandske natur på ganske nært hold: gå på jagt, fiske, klatre i fjeldene, deltage i sportsekspeditioner af enhver art etc. Også i denne forbindelse må man derfor være opmærksom på, at den arktiske flora og fauna på grund af de

ekstreme klimatiske forhold er yderst følsom overfor selv ret små ændringer og indgreb.

Fredningslovgivning.

På flere områder er og vil der således blive stof til konflikter mellem naturfredningsinteresser og andre interesser. Konflikter som det måske kan vise sig at være vanskeligt at løse, fordi man endnu savner tilstrækkelig hjemmel og mulighed for indgriben og for effektiv kontrol.

Summarisk kan nævnes, at man set fra et naturfredningssynspunkt umiddelbart må savne:

1. En effektiv generel kontrol med bebyggelse og al anden anlægsvirksomhed uden for byerne og de større bygder.
2. Mulighed for kontrol med omfattende ændringer af landskabet forårsaget af minedrift, offentlig og privat anlægsvirksomhed, landbrug og plantninger etc.
3. Mulighed for effektiv bekæmpelse af forurening af landarealer, indsøer og havområder.
4. Mere overskuelige regler til sikring af det grønlandske fugle- og dyreliv ud fra videnskabelige hensyn.
5. Tilsvarende regler til sikring af værdifuld flora og sjældne geologiske forekomster.
6. Bedre mulighed for at bevare ældre værdifulde bygninger og historiske minder af enhver art, herunder f. eks. varder, vardeberetninger, mindesmærker o. lign. suppleret af en generel pligt til aflevering af „danefæ“.

Skal disse hensyn varetages effektivt, er en tidssvarende og koordineret indsats baseret på helhedsbetragtninger nødvendig. Arbejdet må kort sagt ligge i nogenlunde faste rammer. En fredningslov for Grønland ville uden tvivl være et væsentligt skridt i denne retning.

Et sådant lovgivningsarbejde er p. t. i gang bl. a. foranlediget af Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland samt af en henvendelse fra Danmarks Naturfredningsforening til Ministeriet for Grønland.

Når man i fredningsspørgsmål hidtil kun har haft administrative regler skyldes det vel især praksis i Grønland fra tiden før grundloven fra 1953. I Danmark har der været en egentlig lovgivning på dette felt siden 1917. En lovgivning som er blevet mere specialiseret og detailleret med tiden, og som naturligvis er skabt specielt på baggrund af de særlige natur- og ejendomsforhold i Danmark.

En grønlandsk fredningslov behøver imidlertid ikke være så detailleret og kompliceret som den danske lov, bl. a. fordi der kun sjældent vil blive tale om erstatningsspørgsmål. Lovens vigtigste funktioner må være på grundlag af en helhedsvurdering

at sammenfatte og supplere de forskellige gældende fredningsregler samt at afstikke retningslinierne for det fremtidige naturfrednings- og formentlig tillige bygningsfredningsarbejde i Grønland. Det er dog muligt, at dyrefredningerne fortsat mest praktisk må hvile på administrative og internationale regler, hvorved man bedre vil være i stand til løbende at følge udviklingen. Disse regler må i så fald have en så klar og overskuelig form som mulig. De generelle regler, der gælder for jagt, må nok tilsvarende holdes udenfor fredningsloven, ligesom det er tilfældet i Danmark. I så fald bør man dog tilstræbe, at disse regler sammenarbejdes til en samlet jagtlov for Grønland. Endelig må man i forbindelse med lovgivningsarbejdet formentlig også tage stilling til spørgsmålet om evt. oprettelse af specielle fredningsorganer af konsultativ og besluttende art.

Det fremtidige fredningsarbejde – arktiske naturparker.

Et væsentligt led i det fremtidige fredningsarbejde vil være gennemførelsen af lokale fredninger til beskyttelse af fauna, flora, geologiske sjældenheder og fortidsminder. Men også fredninger af ganske store områder – grønlandske naturparker – vil utvivlsomt komme på tale.

Naturparker i arktiske områder er ingeniunde noget nyt og epokegørende. I Nord-sverige har man siden 1909 udlagt 7 nationalparker med et samlet areal på over 6000 km², varierende fra fuldstændig øde fjeldområder til mere tilgængelige tundra- og fjeldegne præget af ret stor turisttilstrømning. Hertil kommer knap en halv snes mindre fritidsområder for fjeldvandrere og lystfiskere.

Norges nationalparker omfatter tilsvarende fortrinsvis fjeldområder og ødemarker. Specielt skal nævnes, at der siden 1925 har været et isbjørnereservat på Svalbard, ligesom floraen er totalfredet i et par større områder på Svalbard.

I Alaska findes 3 store nationalparker på tilsammen 27.800 km², hvortil bl. a. kommer et antal såkaldte Wild-life Refugees og Recreation Areas, som tilsammen udgør et langt større areal end de tre nationalparker. Også i Canadas arktiske områder er udlagt flere nationalparker.

Benævnelserne naturparker og/eller nationalparker bruges med varierende betydning i de forskellige lande, men fælles for de nævnte landes natur- og nationalparker er, at de stort set kan opdeles i to hovedkategorier:

- I. Større områder som fredes med det formål at bevare oprindelig natur for videnskabelig forskning og for kommende generationer. I disse områder bliver enhver form for færdsel undergivet særlig strenge regler for at sikre områdets oprindelige natur, specielt de samfund af planter og dyr, som er typiske for de pågældende områder. Tilsvarende vil andre indgreb end de, som er nødvendige for at sikre områdets naturlige status, sjældent blive tilladt.

II. Større repræsentative områder af det pågældende lands natur, som fredes for at bevare landskabet i dets naturlige tilstand og for at give dyre- og planteliv den størst mulige beskyttelse, samtidig med at områderne i varierende omfang skal tjene som frilufts- og rekreationsområder for landets befolkning og turister og til en vis grad indrettes med henblik på et større eller mindre publikum.

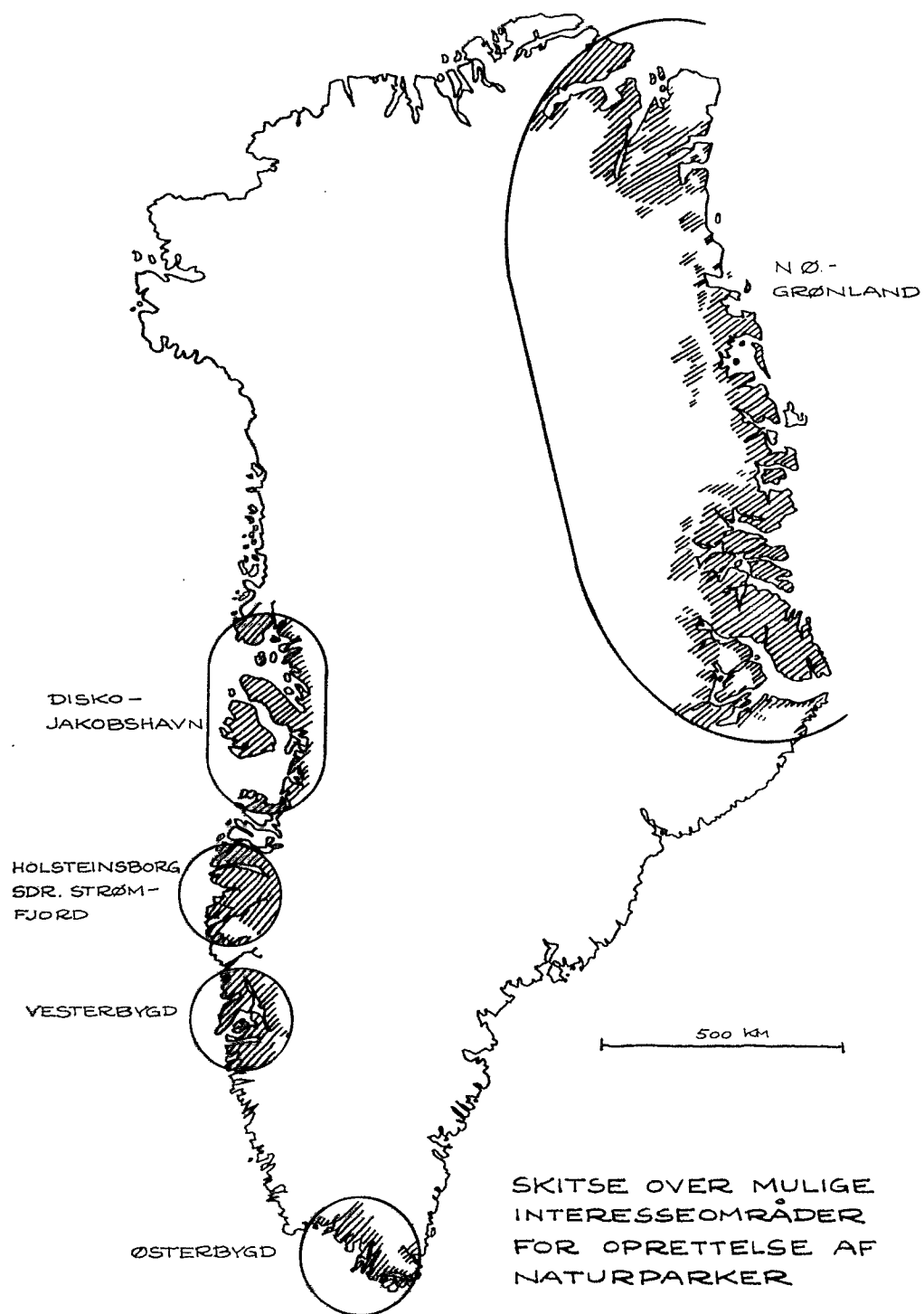
Endelig kan der være grund til at nævne en tredje ikke uvæsentlig kategori af fredede områder, nemlig den art områder som almindeligvis benævnes reservater – som oftest mindre områder, hvor man totalfreder i en speciel henseende, f. eks. med hensyn til en ganske særlig flora, fauna eller et særligt fugleliv (som f. eks. de grønlandske renreservater).

Når tanken om at oprette naturparker i Grønland er nærliggende, er det imidlertid ikke blot, fordi naturparktanken har vundet udbredelse i andre nationer. Grønland repræsenterer for store dele af landets vedkommende en natur, som endnu praktisk taget er fuldstændig upåvirket af mennesket og den tekniske udvikling. Moderne naturvidenskab lægger af flere grunde i stigende grad vægt på betydningen af at kunne bevare store uberørte landområder med de samfund af planter og dyr (økosystemer), som er typiske for de pågældende områder. Dels er det en nødvendighed for den naturvidenskabelige forskning, at den kan foregå indenfor så store områder, at der eksisterer en balance mellem områdets karakteristiske arter. (Studier af natur, som ikke har været påvirket af mennesket, er således bl. a. nødvendige for at få klarhed over virkningerne af menneskets indgreb i naturen). Dels er det af stor værdi at bevare den store alsidige biologiske arvemasse, som den vilde flora og fauna repræsenterer, som en reserve for eftertiden. Hvor stor nytte, man i fremtiden kan have af en sådan reserve, kan ikke bedømmes nøje nu. Alene dette usikkerhedsmoment må give anledning til forsigtighed.

De meget store æstetiske værdier, Grønlands natur repræsenterer, er om muligt endnu mere umålelige end værdien af de naturvidenskabelige interesser. For Grønlands befolkning må det være af stor betydning at kunne bevare de mest typiske og naturskønne landskaber – ikke blot ud fra betragtninger om Grønland som en turistattraktion i verdensklasse.

Udpegningen og afgrænsningen af de områder, som primært kan tænkes udlagt som naturparker, bør naturligvis bl. a. baseres på den omfattende naturvidenskabelige, arkæologiske og etnografiske viden, man gennem årene har indsamlet om Grønland. Tilsvarende bør lokale ønsker og medvirken i det hele taget tillægges stor betydning, men det vil desuden være nærliggende at drage nytte af de erfaringer, man har gjort i andre lande, ikke blot lande med arktisk natur, men også andre nationer med årelang erfaring indenfor naturpark- og reservatarbejdet.

Det kan ikke undre, hvis Nordøstgrønland som det første område kommer på tale

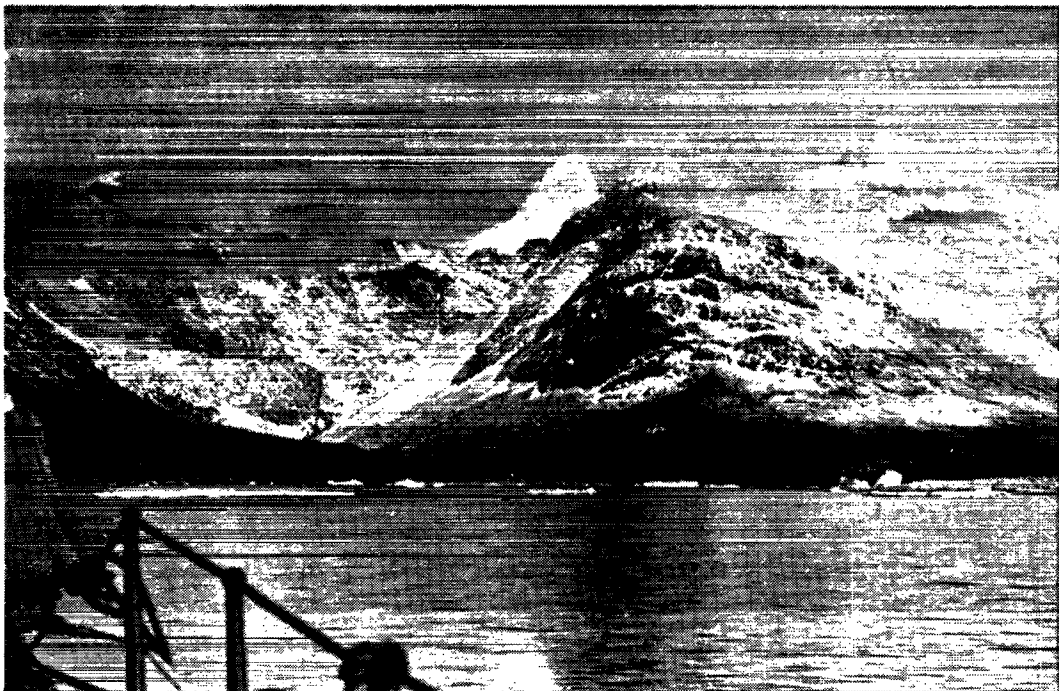

Foto: V. Laage.

*Fjelde i Østerbygden.
Øen Angmalortoq i Nanortalik kommune.*

som en evt. kommende grønlandsk naturpark. I de sidste 35 år har der jævnligt været fremsat forslag herom. Formålet med en naturpark i dette område må primært være at sikre den særlige dyreverden – bl. a. moskusokse og isbjørn – som findes i disse egne. Dette vil utvivlsomt være ensbetydende med en totalfredning af dyrelivet og ret begrænsede muligheder for enhver form for færdsel. Dog må der naturligvis sikres rigelige fangstmuligheder for Scoresbysund-områdets befolkning.

Det vil imidlertid også være nærliggende at oprette naturparker andre steder i Grønland til sikring af repræsentative dele af de mest typiske grønlandske landskabstyper. Således f. eks. i de tidligere nordboområder, Østerbygd og Vesterbygd med de mange nordboruiner og med den særlige frodige vegetation, som kendetegner disse områder, i et fjordområde i de centrale dele af Vestgrønland, hvor der stadig findes vildrener, og evt. i et område præget af fuglefjelde.

I visse af de evt. kommende vestgrønlandske naturparkområder vil det også være nærliggende at vurdere, i hvilket omfang de vil kunne danne basis for en evt. turisme. Man må i denne forbindelse nok regne med, at den eneste form for turisme, der foreløbig har nogen chance i Grønland, er en aktiv turisme baseret på lystfiskeri,

fjeldvandring, skiløb og jagt etc. Sådanne former for ferie efter Laplands-mønster vinder til gengæld stadig større popularitet. Med ret få midler kunne store områder f. eks. i Søndre Strømfjord-Holsteinsborg-egnen og i Diskobugt-området indrettes hertil med overnatningshytter, afmærkede løyper og vandreruter, mulighed for kuttersejlad, slædekørsel etc. Ideer af denne art har iøvrigt været fremme i forbindelse med en projektskitse for en evt. kommende vej mellem Søndre Strømfjord og Holsteinsborg. Foreløbig synes dog især Jakobshavns-området at være i søgelyset.

Imidlertid er naturparkerne kun een side af naturfredningsproblematikken. I Grønland ligger der allerede andre væsentlige fredningsopgaver og venter på at blive løst – og endnu større problemer vil helt sikkert vise sig i fremtiden.

Det krævede ikke så lidt fantasi for blot 25–30 år siden at forestille sig, hvilken udvikling Grønland skulle gennemløbe til i dag, og det er vist ikke nogen overdriivelse at sige, at det nærmest er umuligt at forestille sig, hvad der vil ske i de kommende 25 år. Den tid er forbi, hvor man i naturfredningsmæssig henseende kan udrette noget ved blot at følge efter udviklingen. Skal naturfredning have nogen mening i fremtiden, må man til stadighed være lidt forud for sin tid, eller i det mindste samtidig med sin tid. – I Grønland er dette stort set endnu muligt.

NOTER:

1. M. P. Porsild: Naturfredning i Grønland (Meddelelser om Grønland, Kbh. 1915).
2. Lov nr. 72 af 29.3.1957 om jagt og ferskvandsfiskeri i Grønland og lov nr. 223 af 3.6.1967 for Grønland om erhvervsmæssig fangst, fiskeri og jagt, jfr. tillige Grønlandsmin. bekendtgørelse af 3.12.1969 om erhvervsmæssig fangst, fiskeri og jagt.
3. Se i stedet f. eks. K. Oldendow: Naturfredning i Grønland (Kbh. 1935).
4. Overenskomst mellem Danmark og Norge ang. Østgrønland af 9.7.1924, udvidet til tillige at gælde britiske og franske statsborgere hhv. 30.6.1925 og 21.10.1925.
5. Bl. a. Grønlandsmin. bekendtgørelse nr. 218 af 31.7.1956 vedr. fredninger i Nordøstgrønland.
6. Vedtægt udfærdiget af kommunalbestyrelsen i Godhavn den 17.6.1954, stadfæstet af landshøvdingen den 30.9.1954.
7. Knud Oldendow: Naturfredning i Grønland (Kbh. 1935).
8. Peter Freuchen: Grønlandske Problemer (Kbh. 1931).
9. Landsrådsvedtægt af 13.9.1962, stadfæstet af Min. f. Grønland den 6.5.1963.
10. Landsrådsvedtægt af 28.4.1969.
11. Grønlandsmin. bekendtgørelse nr. 218 af 31.7.1956, § 18, stk. 1, tidligere bekendtgørelse nr. 528 af 1.12.1950.
12. Statsmin. regulativ af 10.4.1937 ophævet ved regulativ af 11.11.1948, som er af omtrent samme indhold.
13. Statsmin. skrivelse af 10.4.1937 ang. fredlyste lokaliteter i henhold til ovennævnte regulativ samt statsmin. cirkulære af 20.5.1950.
14. Indenrigsmin. cirkulære af 19.4.1916 ang. foranstaltninger til sikring af kulturminde i Grønland.

15. Grønlandsmin. bekendtgørelse af 22.2.1967.
16. Jfr. Specifications of concessions and prospecting licenses granted by the Ministry for Greenland (pr. 1.2.1971) (GGU).
17. Lov nr. 166 af 12.5.1965 om mineralske råstoffer i Grønland, som ændret ved lov nr. 203 af 21.5.1969.

Som væsentlige kilder iøvrigt er anvendt:

Beretninger og kundgørelser vedr. Grønland, div. årgange.

Tidsskriftet Grønland, div. årgange.

Betænkning afgivet af minelovkommissionen af 1960.

Div. artikler i Grønlandsposten.

Dispositionsplaner for byerne på Grønlands vestkyst.

Desuden har Ministeriet for Grønland og Grønlands tekniske Organisation bidraget med forskellige oplysninger.